

ÚJSÁGÍRÓ-SZERKESZTŐBŐL ANYAGBESZERZŐ: KAPOR ELEMÉR ÚJSÁGÍRÓI PÁLYÁJA

„Aki ismerte, tudta róla, aki szerette, annak elmondta: a sorsa nagy adományának tartja, hogy nemcsak szemlélője, résztvevője, hanem krónikása, és egy kicsit lelkiismerete is lehetett korának – hírlapíróként, jogtudó, közéleti emberként, művészként, s főként egri polgáremberként, patrióta emberpolgárként.”¹

Halmai István²

Kapor (Apor) Elemér egri íróról, költőről több méltatás is megjelent már. Az újságíró-szerkesztőről azonban nagyon kevés. Pályáíve mindössze néhány sort kap Cs. Varga István kötetében is,³ az is pontatlan sajnós. Éppen ezért szükséges, hogy korábbi egri sajtótörténeti kutatásaim kiegészítéseként *Kapor Elemér* újságírói pályáját bemutassam.

1.1. Gyermekkor, iskolák

Dr. Kapor (Apor) Elemér újságíró, szerkesztő 1907. március 19-én született Rimaszombatban (ma: Rimavská Sobota, Szlovákia). A Kapor-család kilencedik gyerekeként látta meg a napvilágot. Apját Rimaszombatból egy kis időre Makóra, majd Egerbe helyezték. Egri gyermekkorára így emlékezett vissza egy interjúban: „A mi családunk is azok közé tartozott, akik megőrizték, mi több, hősiesen tartották a szegénység, a nyomor rogyadozó épületét. Legkisebb gyermekként szinte kiváltságos helyzetem volt a családban, hiszen minden testvérem ruháját megörökölhettem. Táplálkozásunk is nagyon egyszerű volt. Az uzsonna egy szelet kenyér és egy kockacukor volt, amit egy hintaszékben költöttem el nap nap után, a Maklári út 1. szám alatt. A háború előtt egyetemes szegénység alakult ki, melynek mi is részesei voltunk. Ennek részei voltak az akkori divatételek, a tökfőzelék és a krumpli. Ez

---

¹ HALMAI ISTVÁN (2000)

² *Halmai István* (költői nevén Bányász István) 1951. március 25-én született Lábatlanon. Nyergesújfaluban járt középiskolába. 1970-ben költözött Egerbe, ahol 1974-ben magyartörténelem szakon szerzett diplomát. Járt az ELTE filozófia és szociológia szakjaira is. 1978 óta jelentek meg írásai a *Napjaink*, az *Észak-Magyarország* és a *Délsziget* hasábjain. 1994–1999 között a *Heves Megyei Nap* munkatársa volt. *Terek, sorsok, emberek* címmel filmforgatókönyvet írt a 30-as évekbeli Egerről. 2001. február 26-án hunyt el Egerben.

³ CS. VARGA ISTVÁN (1997) 9–36. p.

mindent elárul arról a világról. Tejet akkoriban nem lehetett Egerben kapni, ezért apám minden másnap fogott egy fonott korsót, és elindult Demjénbe tejért. Mindezt gyalog és kézi szállítással. A ruházódásunk is szinte önellátással történt. A cipőmet például úgy talpaltam, hogy akkoriban lehetett kapni kis bőrdarabkákat, és ha valahol elszakadt a papucs, akkor azt kézzel, saját magunk foldoztuk meg.”⁴

Az egri Líceumban működő elemi iskolába járt kisdíakként, majd az egri ciszterci gimnáziumba járt⁵. Szép énekhanga miatt már második korában a gimnázium országos hírű kórusának lett szólistája. Ciszterci tanárai közül nagyra becsülte magyartanárát: *dr. Werner Adolfot*, a későbbi zirci apátot. Érettségi után az Egri Jogakadémiára iratkozott be. Hogy miért, arról így vallott: „A jogászhallgatókat mindenhol szívesen látták, mert úgy gondolták, ha elmúlik ez a nagyon rossz, és csak a kicsit rossz következik, akkor a jogásznak mindig lesz megélhetése. A társaságokban is szívesen láttak bennünket. Aki jogász lett, az búcsút mondhatott a szegénységnek, és reménye volt arra, hogy egy polgári jólétbe kerül.”

2.1. Újságírói működés

Kapor Elemér elnyerte a Gárdonyi Társaság irodalmi pályázatának első díját. Sikere ismertté tette nevét a város irodalmi köreibben. *Cs. Varga István* szerint ennek köszönhetően került 1928-ban az *Egri Újsághoz*. (ez azért sem pontos, mert az *Egri Újság* című lap 1894 és 1919 között jelent meg). *Cs. Varga* valószínűsíthető, hogy az 1919–1929 között megjelent *Egri Népiújságra* gondolt és annak jogutódjára, 1929–1944 között megjelenő *Eger* című lapra. Eger néven egyébként 1863–1914) között is jelent meg hetilap.

A szegedi egyetemen államjogászdiplomát szerzett, de ugyancsak *Cs. Varga* szerint nem a jogász pályát választotta, hanem újságíró lett. „1933-tól az *Egri Újságnak*, majd pedig jogutódjának, az *Eger*-nek, a két háború között a város egyetlen lapjának a szerkesztője volt. (Azért nem „főszerkesztője”, mert a lapot egyedül csinálta.) Egészen 1944. november elejéig végezte munkáját, akkor ugyanis SAS-behívóval elvitték katonának.”⁶

Nos, ezzel szemben *Kapor Elemér* az *Egri Népiújságnak* nem volt szerkesztője, csak szerzője, s ennek jogutódjában, az *Eger* című lapban is eleinte csak mint újságíró dolgozott. Az 1929-es évfolyamban valószínűsíthetően hozzá köthetők a (*por*) szignóval ellátott írások: ezek zömében színházi írá-

---

⁴ Idézi: SZUROMI RITA (2000)

⁵ A cisztereknél osztálytársa volt *Barankovics István*, a későbbi kereszténydemokrata politikus, aki vetélytársa volt az irodalmi tollpróbákon, pályázatokon és az iskolai színjátszásban

⁶ CS. VARGA ISTVÁN (1997) 11. p.

sok, kritikák, vagy irodalomtörténeti adalékok (pl.: Apróságok Mindszenty Gedeonról). Ugyancsak az 1929-es évfolyam karácsonyi számában két verset közöl az *Eger* című lap: az egyiket *Dövényi Nagy Lajostól*, a másikat, immár költői nevén: *Apor Elemértől*. Az irodalom, színház és más kulturális témák egyébként is közel álltak a fiatal, az *Eger* indulásakor még csak 22 éves újságíróhoz; ő volt a titkára az 1920-ban alakult Egri Műkedvelők Körének.⁷ Az itt ténykedő színjátszók a kör fennállásának 21 éve alatt egyébként 47 darabot mutattak be, számos darabban *Kapor Elemér* főszerepet⁸ is játszott. A kör 1931-ben Thália Egri Színjátszó Társaságra változtatta nevét, melynek működésének minden fázisáról beszámolt az *Eger* című lapban *Kapor Elemér*.

1929-től 1933-ig mint újságíró dolgozott az *Eger* című lapnál, *Urbán Gusztáv* főszerkesztősége idején. *Urbán Gusztáv* neve a lap 148. számában, 1933. július 30-án szerepelt utoljára a fejlécen; a következő számban a fejléc már üres volt, s csak a negyedik oldalon található kis impresszumból derült ki: „Felelős szerkesztéssel megbízott: Dr. Kapor Elemér”.

Kapor Elemér így emlékezett erre később vissza: „Miután megkaptam a diplomámat, behívtak a szerkesztőségbe dolgozni. Verseim révén akkor már meglehetősen nevezetes ember voltam Egerben, így kötelezve éreztem magam arra, hogy újságírói pályára lépjek. Volt bennem rengeteg ambíció, hiszen csak tollat kellett forgatni a kezemben. 1933-tól 1944-ig egyedül láttam el egy napilap szerkesztését...”⁹

Minden bizonnyal a lap nagy részét ő írta, feltevésünket azonban csak alapos stíluskritikai vizsgálattal lehetne megerősíteni. *Kapor Elemér* főszerkesztősége idején dolgozott a lapnál a szihalmi születésű *Dövényi Nagy Lajos*,¹⁰ akiről az egri helytörténész *Szecskó Károly* írását idézzük, néhány vonást hozzáadván ezzel *Kapor Elemér* arcképéhez is:

⁷ Az Egri Műkedvelők Körének ugyanekkor, 1929-ben dr. *Óriás Nándor* volt az elnöke.

⁸ *Kapor Elemér* sokszor szerepelt együtt a később Budapestre került *Egri Máriával*, a harmincas évek népszerű filmszínésznőjével, és *Pápai Klárával* (dr. *Buzás Endrénével*), a színművész *Bánffy György* édesanyjával. 1928-ban a *Májusfa*, 1930-ban a *Diákélet*, 1932-ben pedig a *Csongor és Tünde* férfi főszerepét játszotta *Kapor Elemér*. Színre vitték *Ibsen Nóráját* is, 1932-ben pedig *Pápai Klára* rendezésében *A tudós nőket*. Az amatőr kör színvonalát bizonyítja, hogy tagjai közül öt színészt adott a profi magyar színjátszásnak. *Pápai Klára* például a budapesti Nemzeti Színház tagja lett, és több magyar film női főszerepét is eljátszotta. *Bánffy György* egyébként 1931-ben már fellépett Egerben *Herczeg Ferenc Déryné ifjasszony* c. darabjában egy gyermekszerepben.

⁹ SZUROMI RITA (2000)

¹⁰ *Dövényi Nagy Lajos* 1906. december 12-én született Szihalmon. Érettségi után lépett be az *Eger* szerkesztőségébe. Innen 1934-ben Budapestre költözött, ahol 1938-ig az *Új Magyar-ság* munkatársa, majd a szélsőjobboldali *Esti Újság* segédszerkesztője volt 1936-tól 1944-ig. Főleg történelmi tárgyú karcolatokat, elbeszéléseket írt. 1938-tól rádióbemondó is volt.

„Dövényi Nagy Lajos (1906–1964) az Egri Felsőkereskedelmi Középiscola elvégzése után bejutott az Eger című lap szerkesztőségébe, s ott dolgozott 1934-ig. Kapor Elemér bácsi elmondta nekem, hogy Dövényi nagy tehetségű újságíró volt, de ezzel egyenes arányban állt lustasága. Amikor megbízta azzal, hogy a helyi színházban játszott darabokról írjon kritikát, azt elmulasztotta, s a Pesti Hírlapban már publikált írásokat adott át neki közlésre. Ő azonban mint szerkesztő, rájött kollégája turpisságára, s nem fogadta el tőle a leadott anyagot, s eredeti kritikák megírására sarkallta. Elemér bácsi mondott el nekem egy másik Dövényi-történetet is, amely kollégája gyenge jellemére utal. Egy alkalommal főnökét névnapja alkalmából ezüsttárgyakkal lepte meg. A köszöntéskor elcsukló hangon utalt arra, hogy ezek féltve őrzött családi ereklyéi voltak. Ebből azonban egy szó sem volt igaz. Az ezüstneműeket Dövényi egy Széchenyi utcai ékszerésztől hitelbe vette, de „elfelejtette” kifizetni. Miután ezt az ékszerész Kapor Elemérnek elmondta, ő mint igazi úriember, kifizette neki az ajándéktárgyak árát. Persze, ezt nem tudatta kollégájával.”¹¹ *Dövényi Nagy Lajos* 1934-ig dolgozott az *Eger* szerkesztőségében, amely egyébként a Líceum földszintjén működött. 1934-től szélsőjobboldali eszmék rabja lett, majd elköltözött a fővárosba.

Hogy háttérrel adjak, most nézzük először az *Egri Népiújság* és jogutódja, az *Eger* című lap rövid bemutatását.

2.1.1. Az *Egri Népiújság* (1919–1929)

A Tanácsköztársaság bukása után a lapok nagy része megszűnt. 1919 augusztusában az akkor megjelenő helyi újság ismét felvette az *Egri Népiújság* elnevezést. A lap célkitűzését kifejezik következő sorai: „féltő gonddal vigyáz városunk és vármegyénk mindennapos életére, dicsőséges múltjára és reményteljes jövőjére...” Az *Egri Népiújság* politikai napilap volt, 1919. augusztus 7-én jelent meg az első száma, és tíz évi működés után 1929. február 28-án az utolsó.

1919. októberétől *Barsy Károly* szerkesztette, 1921-től pedig *Breznay Imre*. Az ő idején volt a lapnál segédszerkesztő *Benkóczy Emil*.¹² 1925 január-

---

1944-ben látott napvilágot a *Tarnopolból elindult* című, később nagy vihart kavaró, antiszemita és uszító hangvételű regénye. A Népbíróság 1945 februárjában politikai tevékenységéért és jobboldali írásaiért halálbüntetéssel sújtotta, de kegyelmet kapott. A börtönből 1960-ban szabadult, 1964-ben halt meg Budapesten.

¹¹ Szecskó Károly (1998)

¹² *Benkóczy Emil* 1944. június 10-én hunyt el. Az *Eger* című lap nekrológiájában a következő volt olvasható róla: „A szakirodalom és kritikai irodalom mellett az újságíró tollát is avatott kézzel forgatta. 1921-től 1924-ig az Eger segédszerkesztője volt és száznál több cikke jelent meg. Utolsó pillanatáig is hűséges olvasója volt lapunknak, ezt szó szerint kell értelmezni:

jától a matuzsálemi kort, 106 évet megélt *Óriás Nándor* (1886-1992) lett a lap főszerkesztője. Az ő személyével foglalkozunk most kicsit bővebben, *Szecska Károly* is külön kötetben méltatta életét. Ő írja kötetében *Óriás Nándorról*, hogy „Szervezőképességét a helyi sajtó irányítói is honorálták. 1925 elején az Egri Keresztény Sajtószövetkezet igazgatója felkérte az Egri Népújság főszerkesztői teendőinek ellátására. E funkciót 1925. január 25-től látta el.”¹³ Erről a lap e számában az alábbi tudósítás látott napvilágot: „Dr. Óriás Nándor az Egri Népújság élén. A mai naptól lapunk Óriás Nándor főszerkesztő nevét viseli homlokán. Az új főszerkesztő, akinek neve közismert és kellemesen csengő nemcsak Eger, hanem Heves vármegye határán kívül is, lapunk mai számának vezető helyén közli programját. Az Egri Népújság, amelyet 1924. november 1-jétől Kelemen Andor felelős szerkesztő egészen a mai napig egyedül szerkesztett, Óriás Nándor dr. személyében új és nagy szellemi értéket nyert. Az újjáalakult és a szükséges létszámra emelt szerkesztőség hitünk szerint egyre tartalmasabb és jobb lapot fog nyújtani az Egri Népújság növekvő taborának.”¹⁴

A lap közölte is a főszerkesztő programját, melyről így ír említett könyvében *Szecska Károly*: „Munkaprogramját a lap 1925. és 1927. évfolyamaiban következetesen megvalósította. Főszerkesztése révén az orgánus a keresztény-nemzeti eszme harcos és következetes szószólója volt. Mint főszerkesztő nyilván etikai okból nem közölt saját cikket a lapba. Programja szellemében a város legfelkészültebb tollforgatóit igyekezett megnyerni az Egri Népújság íróinak. Ebben az időben rendszeresen írtak a lapba Molnár Kálmán, Pálosi Ervin¹⁵, *Urbán Gusztáv* jogakadémiai tanárok. Számos cikket írt *Angyal Lajos* helyi felsőkereskedelmi iskolai tanár, *Temesvári István* egri orvos, *Csepela Lajos* mezőkövesdi római katolikus esperes-plébános, a hazai és keresztény szocialista mozgalom egyik élharcosa. A lap főszerkesztői teendőit 1927. június 19-ig látta el. Utóda e funkcióban *Urbán Gusztáv* jogakadémiai kollégája lett, aki beköszöntőjében nem fogalmazott meg új programot, folytatni akarta az *Óriás Nándor* által 1925-ben megfogalmazott teendőket.”¹⁶ *Urbán Gusztáv* tehát a keresztény nemzeti gondolat és a feltétlen hazafiság szellemében szerkesztette az *Egri Népújságot*, s 1929-től jogutód-

---

az Eger pénteken megjelent példánya hullt ki fáradt kezéből, mikor haláltusája megkezdődött.”

¹³ SZECSKÓ KÁROLY (1998)

¹⁴ *Egri Népújság* 1925. január 25.

¹⁵ *Pálosi Ervin* 1898-ban született Budapesten. 1925-től 1940-ig az egri Érseki Jogakadémia tanára volt. 1925-ben egyik kezdeményezője, majd vezetője lett az ekkor megindult tervszerű várásatásoknak. 1933-ban a létesülőben lévő Városi Múzeum titkára lett. 1940 októberében Kolozsvárra nevezték ki egyetemi tanárnak. 1941-ben hunyt el Kolozsvárott.

¹⁶ SZECSKÓ KÁROLY (1998)

ját, az *Egert. Urbán Gusztáv* főszerkesztőségi ideje alatt kezdett a lapnál dolgozni *Kapor Elemér*.

2.1.2. Az *Eger* (1929–1944)

Az 1930-as évek egeri korszakát dr. *Nagy József* úgy jellemzi, hogy „a város sajtója sokkal szegényesebb képet mutat, mint a kiegyezés évtizedében. Lényegében egyetlen állandó politikai napilapja volt a városnak, amely címét időnként változtatta.”¹⁷ Így lett az *Egri Népiújságból* 1929-ben *Eger*, melyet ugyancsak *Urbán Gusztáv*¹⁸ szerkesztett. *Urbán Gusztáv* írta az *Eger* című lap 1929. március 1-jén megjelenő első számában a következő programcikket:

„Jó lapot akarunk adni Eger város és Heves vármegye olvasóközönségének: ez a mai nappal meginduló Egernek legpregnansabban összesűrített programja.(...) Jó lap az, mely eleven, pontos, megbízható hírszolgálatot nyújt olvasóinak (...) Jó lap az, mely bátor, független és tárgyilagos bírálója a közállapotoknak, a közélet terén szereplők cselekedeteinek. Aki bűvészmutatványokat vár az új laptól, ti. hogy miképpen lehet szenzációs, becsületes levegőjű, ódon patinájú kultúrváros nem sok eseménnyel megzavart tükrű életéből, az csalódni fog, mert lehetetlent kíván. Azt sem számíthatjuk megértő lelkeink közé, aki mindenáron nagyvárosi nivót kíván meg az Eger-től.(...) Az *Eger* a nagy hírű egeri várnak s az egeri hírnévnek egyik őrtornya kíván lenni, mely féltő gonddal vigyáz városunk és vármegyénk mindennapos életére, dicsőséges múltjára és reményteljes jövőjére.”¹⁹

Az *Eger* négy oldalon jelent meg naponta, vasárnap hat oldalon. Írt Heves vármegye villamosításáról, közgyűlésekről, a kivándorlásról, balesetekről, de még a hóviszonyokról is; sőt külön Turistaság rovata is volt a lapnak, melynek vezetője *Hubay József*, az MTE Egeri Bükk Osztályának titkára volt.

Az *Eger* 1944. október 28-ig²⁰ állt fenn: *Urbán Gusztáv* 1933-ig szerkesztette, tőle *Kapor Elemér* vette át a stafétát.

---

¹⁷ NAGY JÓZSEF (1978) 351. p.

¹⁸ *Urbán Gusztáv* 1893-ban született az Arad melletti Öthalmon (ma Románia, Vladimirescu), gimnáziumi tanulmányait Pancsován végezte, majd a felvidéki Kassán jogot hallgatott. Kolozsváron kapott jogtudományi oklevelet, és 1924-ben lett az egeri Jogakadémia a büntetőjog és a jogbölcsélet tanára, s egyik elindítója volt Egerben a szegénygondozásnak. Tagja volt a város képviselőtestületének, s a megyei törvényhatósági bizottságnak. Szakcikkeit főként a *Magyar Jogi Szemlében* és a *Vita Academicában* közölte.

¹⁹ *Eger* 1929. március 1.

²⁰ NAGY JÓZSEF (1978) tévesen 1944. október 14-et említ (351. p.)

A strandháború

S most nézzünk egy érdekességet, mellyel megvilágíthatjuk az *Eger* című lap sajtótörténetben betöltött szerepét. Ez az érdekesség pedig a magyarországi fürdők történetében példa nélkül álló harc, mely akörül folyt, hogy lehet-e az új, modern uszodát férfiak és nők közös strandfürdőjeként üzemeltetni vagy sem. E harcban, mint az a *Sugár István* által szerkesztett *Az egri gyógyvizek és fürdők* című könyvéből megtudható, az *Eger* című lap a strandot ellenző klerikális párt fő hangadója volt, 1933. április 23-án – még *Urbán Gusztáv* főszerkesztőségének idején – így írt például: „Tiltakozunk az ellen, hogy az adófizető polgárok filléreiből s emberszerető lelkek adományából összegyűlt pénzeket a strandfürdő hátsó gondolatával fölösleges fürdőbővítésre használja fel. (...) Eger konzervatív józan életű közönsége nem fogja létrehozni a közös strandfürdőt!” Aztán a strandfürdőt mégiscsak megszavazták, mire a klérus véleményét tükröző *Eger* című lap tovább folytatta a támadást a strand ellen a lap 1933. május 6-i számában: „Csak akkor jut az ügy nyugvópontra, ha eltűnik a „Strandfürdő” felirat a Szent Imre térről (a mai Petőfi tér), mert addig Eger katolikus társadalma mindent el fog követni, hogy a meggyőződésén, erkölcsi felfogásán kíméletlenül ejtett csorbát megszüntesse... A kisebbség győzött (?) és most alkalma lesz megtanulni, hogy a többség nem minden esetben áll fejbólogatókból... Nem vették figyelembe, hogy a katolikus tömegek gátja áll előttük, nem gondoltak arra, hogy a közös strandfürdőbe egyetlen elvéhez, erkölcsének tisztaságához és az egyház tanításához ragaszkodó katolikus polgár sem fogja betenni a lábát.”²¹ A *Sugár István* által az „érseki aula lapjának” is nevezett *Eger* jóslata nem jött be, az egriek társadalmi rangjukra, rendjükre és vallásukra való tekintet nélkül igaz örömmel fogadták a megnyílt egri meleg vizű strandfürdőt.

A lap kiadója az Egri Lapkiadó Szövetkezet volt, és az Érseki Liceumi Nyomdában nyomták, ahol *Radil Károly*²² volt a nyomdaigazgató. *Radil* volt a felelős kiadó egészen 1944-ben bekövetkezett haláláig. 1944. május 8-tól *Rakolcai Gábor* volt a kiadója az *Egernek*. Az *Eger* című lap XLIV. évfolyamának 119. száma még normál dátummegjelöléssel jelent meg: „1933. június 10.” A 120. szám viszont már így: „1933. Trianon 14 június 11.” 1933-tól 1938-ig *Eger-Gyöngyösi Újság* címen futott, s a Heves megyei

²¹ Idézi: SUGÁR ISTVÁN (1983) 214. p.

²² *Radil Károly* 1870-ben született Kassán. Hat polgári osztály elvégzése után nyomdásznak tanult. Később hat évig a Szelényi és Társa cég üzletvezetője, majd öt évig cégtársa volt. 1904. július 1-től a Sárospataki Református Főiskola nyomdáját bérelte. 1909. augusztus 1-től haláláig az egri Érseki Liceumi (Szent János) Nyomda igazgatója volt. 1944-ben hunyt el Egerben.

sajtóbibliográfia című könyvvel ellentétben nem 1934. január 1-jétől vette fel e nevet, hanem 1933. november 16-tól, melyről így írt *Török Kálmán*: „vármegyénk két városának és két város nagy vidéke érdekeinek együttes és odaadó szolgálatát jelenti negyvenéves politikai lapunknak, az Egernek összefogása a Gyöngyösi Népújsággal.”²³ E lap is irredenta szellemiségűen folytatta a dátumozást az első számban: „1933 Trianon 14. november 16.”

Az *Eger* című lap 1938-as évfolyama Vármegyei politikai napilap alcímmel jelent meg, hetente négyszer (kedd, csütörtök, szombat, vasárnap). A katolikus szellemiség még inkább erősödött, érzékeltetésül hírcímek az 1938. január elsejei lapszámból: Kultúrdélután az Egri Katolikus Legényegyletben, Változás a Szent Kristóf-öregcserkészek fogadalomtételének műsorában, A Cifranegyedi Róm. Kat. Olvasókör, A magyar kat. Püspöki kar pásztorlevele a Szent István év alkalmából. És szinte minden lapszámban olvasható a hirdetés: „A szentévben használjuk az eucharisztikus kongresszus jelvényével ellátott levélpapírt, levelezőkártyát, levelezőlapot – kapható az Egri Keresztény Sajtószövetkezetben.”

Az *Eger* 1944. október 25-i számának címlapján „T. előfizetőinkhez és Olvasóinkhoz!” címmel jelenik meg közlemény: „Lapunk felelős szerkesztője és munkatársai is katonai szolgálatra hivatnak be. Minthogy így a lap megjelenése akadályokba ütközik, kénytelenek voltunk a m. kir. Miniszterelnökség engedélyét kérni ahhoz, hogy a lap megjelenésének ideiglenes szüneteltetését engedélyezze. Addig is, amíg erre sor kerül, csak két oldalon jelenhetünk meg, mivel a szállítási nehézségek miatt újságpapírt közel fél év óta nem kaptunk és készletünk kifogyóban van...” A lap október 27-én már csak két oldalon jelent meg, s szintén két oldalas volt a lap utolsó, LV. évfolyam. 169. száma is 1944. október 28-án, szombaton.

Kapor Elemér újságírói működésének ideje termékeny időszak volt, Cs. Varga szerint „életének ez volt a legszebb korszaka. Nyomon követte a város fejlődését, szervezte kulturális életét. Újságíróként részt vett az egri vár régészeti feltárásában is.” *Frank Tivadar* felkérésére *Kapor Elemér* készítette Egerről az első hangosfilmet is. 1939 nyarán a fővárosi Kovács és Faludi Filmcég az ő forgatókönyve alapján látott hozzá a város első idegenforgalmi filmjének elkészítéséhez. *Kapor* a filmfelvételek helyszíneinek kiválasztásában is közreműködött.

Egy halvány ecsetvonást még hozzátehetünk ehhez a képhez, ha idézzük *Farkas András*²⁴ visszaemlékezését *Kapor Elemér* két világháború közötti

---

²³ *Eger-Gyöngyösi Újság* 1933. november 16.

²⁴ *Farkas András* (1919–1997) költő és újságíró. A *Hevesi Szemle* megszűnte után haláláig a *Hevesi Naplót* egyedül szerkesztette, sőt a kiadási költségeket is gyakran saját zsebéből fizette.

szerepére: „Tán ötven éve is van annak, hogy mi, süldő, érettségire készülő diákok olvastuk az akkor újságíró Kapor Elemér verseit, elegáns fogalmazású, minden mondatában megfontolt írásait Egerről, az egri köz- és magánéletről. Fess és jól ápolt volt maga is, irigyek voltunk rá, s arra, hogy ő irányította a nyilvánosságot Egerben. Az idők változtak, neki vissza kellett vonulnia a nyilvánosságtól, pedig kevés rátermettebb ember volt itt sokáig arra, hogy mértéket szabjon az asszonyi nyelveken is végigburjánzó egri híreknek.”²⁵

Farkas András kezdő írásai egyébként feltűnnek az *Eger* 1944-es évfolyamában, főleg a Színház rovatban, leggyakrabban (*kas*) szignóval. Rajta kívül még volt néhány ember *Kapor* „csapatában”. Az 1944-es évfolyamban leginkább a szakcikkek voltak aláírva: *Somos Lajos* főleg pedagógiai tárgyú cikksorozatot írt, a szombatonként jelentkező *Vetés* rovatban pedig gyakran írt *Ebergényi Tibor*²⁶, *Arnóti Mihály* és néha *dr. Négyessy Árpád*, illetve *dr. Ringelhann Béla*. Olykor a „toll érsekének” is nevezett *dr. Czapik Gyula* is írt vezércikket a lapba. *Czapik* egri érseket egyébként a katolikus írók és újságírók Országos Pázmány Egyesülete 1944. januárjában elnökévé választotta. S ha már újságíró egyesületi életről esik szó, meg kell említeni, hogy a Sajtókamarának a háborús időkben volt Haditudósító Osztálya, s ennek pályázatán az egri származású vitéz *Szabó István* második helyezést ért el, egynémely harctéri riportját pedig az *Eger* is közölte. *Kapor Elemér* is több cikket aláírt ezen évfolyamban, hol teljes néven, hol *dr. K. E.* szignóval, hol (*por*) végződéssel. Az *Eger* 1944. február 18-i számának címlapján például egész oldalas nekrológot közölt *Breznay Imréről*.

„Ő irányította a nyilvánosságot Egerben (*Farkas András*), – Nyomon követte a város fejlődését, szervezte kulturális életét (*Cs. Varga István*), – A két háború közötti egri szellemi élet vezére (*Szuromi Rita*): ezeket a méltatásokat lehet *Kapor Elemérről* olvasni. *Szecskó Károly* azonban vitába száll az egyikkel, s a következőket írja: „Kapor Elemér a két világháború közötti időszakban nem tekinthető az egri szellemi élet „vezérének”. Ha élne, e minősítés ellen szerénysége folytán ő tiltakozna a legjobban. Ő az említett időszakban a helyi kulturális életnek csak egyik vezető egyénisége volt, Pápay Klára, Molnár Ida, Ágoston Júlián ciszterci költő-tanár, Pataki János Vidor

---

²⁵ FARKAS ANDRÁS (1988)

²⁶ *Ebergényi Tibor* tanár és könyvtáros 1912. december 6-án született Egerben. Magyar-német szakos bölcsészdiplomát a Pázmány Péter Tudományegyetemen szerzett. 1939-től a Felsőkereskedelmi Iskolában, majd a Dobó István Gimnáziumban tanított, 1958-ban kinevezték a Heves Megyei Könyvtár igazgatójának, ahol 1974-ig dolgozott. 1987-ben hunyt el Egerben.

ciszterci történész-tanár, Pálosi Ervin, Óriás Nándor jogakadémiai tanárok stb. mellett.”²⁷

Valójában azonban nem az a kérdés, hogy vezére vagy csak egyik vezető egyénisége volt-e a két világháború közötti időben az újságíró *Kapor*, hanem az, hogy 1944-ben a lap az ő szerkesztése alatt milyen szellemiséget képviselt? Mint köztudott, az időszakban a miniszterelnökségi sajtóosztály *Kolosváry-Borcsa Mihály*²⁸ vezetésével a náci szellemiségű sajtóirányítást szolgálta. Magyarország német megszállása (1944. március 19.) után pár nappal a tájékoztatásügyi államtitkár *Kolosváry-Borcsa Mihály* lett, a liberális, független és baloldali sajtót pedig betiltották. Az *Eger* nem tartozott köztük, sőt: 1944. április 21-én a következő, aláíratlan vezércikk látott napvilágot: „Lapokat szüntet be napról napra Kolosváry-Borcsa Mihály, a sajtóügyekkel megbízott kormánybiztos. (...) A betiltott színházi és társadalmi lapok mellett azok az újságok tűntek el a magyar kezekből, amelyek a magyar lélektől idegen gondolatvilág szolgálatában álltak. Nemcsak kifejezetten zsidó, hanem a zsidóság által befolyásolt keresztény lapokra is lesújt az új, magyarabb világ ítélete s azok, akik megtanultak ebben a hazában ezért a hazáért ingyen dolgozni és ingyen nyomorogni, akik tehát gerincben és tömegekben fenntartó erői az országnak, nem hullatják könnyüket utánuk. Ma még talán nem érzik sokan, mennyivel lett tisztább a levegő, de az elkövetkező nemzedékek, amelyeknek szótárából majd hiányzanak a lenge színházi pletykák szavai, vagy a kétséget terjesztő politikai homályoskodások, sokszorosan fogják megköszönni a lapbetiltásokat, mint a nemzet lelki egészségügyének mondhatni legfontosabb intézkedését.”

Kapor lapja közölte a különböző rendeleteket, de szélsőséges hangvételű publicisztikát nem találtam benne; a főszerkesztő által aláírt vezércikkek közül az egyik az angolok ellen, a másik pedig a bombázások ellen háborodott fel.

2.2. Barátsága Kálnokyval

Az újságírói működés időszakára esik még, hogy *Kapor Elemér* közölte elsőként *Kálnoky László*²⁹ ifjúkori verseit, hívta fel ígéretes tehetségére a

---

²⁷ SZECSKÓ KÁROLY (2000)

²⁸ *Kolosváry-Borcsa Mihály* (1896–1946) szélsőjobboldali újságíró, sajtópolitikus. A *Függetlenség* főszerkesztője (1939–44), az Imrédy-kormány sajtófőnöke, 1939-től a Sajtókamara elnöke, 1944-ben a sajtó, a rádió, a könyvkiadás és a külföldi hírszolgálat kormánybiztosa. A Népbíróság halálra ítélte és kivégezték.

²⁹ *Kálnoky László* költő 1912. szeptember 5-én született Egerben. Gimnáziumi és jogakadémiai tanulmányait szülővárosában végezte. Doktori szigorlatot Pécsen tett. Ezt követően az egri polgármesteri hivatalban, 1940-1950 között a Belügyminisztériumban könyvtárosként

figyelmet. Az egri Líceum kis szerkesztőségi szobájába járt fel hozzá a fiatal *Kálnoky* „hiányos önbizalommal és leküzdhetetlen becsvágygal, véleményért, biztatásért”. A kicsiny szerkesztőségi szobában *Apor* beszélgető társa, barátja lett *Kálnokynak*.³⁰

A *Kálnoky*-monográfus *Csűrös Miklós* állapítja meg: „Nemcsak a felfedezés érdeme *Aporé*, hanem a példaadás is, hogy – akkor konzervatívnak mondott – vidéki városban is lehet olvasni, írni, saját kultúrát teremteni, a helyi szellemet az egyetemeshöz közelíteni.”³¹

2.3. A derékba tört karrier

Kapor Elemért a világháború elszakította Egertől. „Engem a XIV. gyalogosezred irodájába osztottak be, mondván, hogy a harcképtelen firkászok tartsák az irodai rendet. Ezt az irodát menekítettük mi ki 1944 novemberében Nyugatra” – emlékezett vissza egy interjúban. A XIV. egri gyalogszázad katonájaként egészen Németországig „vonult vissza”, végül szovjet fogságba esett. Hadifogolyként egy Bécstől alig 40 kilométerre levő táborban, óriási istállószerű építményekben húszezer német és ugyanennyi magyar hadifogoly társával várta a háború végét. A háború után gyalog jött Sopronig: ekkor fagyott le a hidegben a lába. Egerbe visszatérve súlyos lábműtéttel került kórházba: leszedték mind a tíz körmét. Gyógyulása után népbíróság elé állították, egy évi internálótáborra ítélték. „Még a kórházban letartóztattak, és innen át is szállítottak a börtönbe, ahol a népbíróság határozata alapján kirótt egy évet kellett letöltenem. A vád ellenem háborús és népellenes büntett volt, ami csak egyetlen dologgal magyarázható: magjaiban is ki akarták irtani a háború előtti egri elit még élő tagjait.” Számos vádpont között felrótták neki, hogy pár hónapig a nyilas időkben is tovább szerkesztette az *Eger* című újságot. Ezzel kapcsolatban még egy nyílt levél is megjelent az *Igazság* című lap 1946. júniusi számában. *Róth Gyula* így írt *Kapor Elemér*hez: „Sokat írnak mostanában az írástudók felelősségéről és az írástudók árulásáról. Maga is írástudó újságíró, és ami ennél is nagyobb rang – költő. Jól tudja, hogy mindkét rang kötelez, és egyszer mint írástudónak, felelnie kell. Most ott áll majd bírái előtt, és felel bűneiért az írástudók súlyos, nagy felelősségével. (...) Felelnie kell azoknak a néma, elesett katonáknak, akiket azzal küldött az arcvonalba, hogy a Szovjet leverése napok kérdése. S felelnie kell azoknak a

---

dolgozott. Első verskötetete 1939-ben jelent meg *Árnyak kertje* címmel. Az 1950-es évek elejétől 1956-ig nem publikálhatott, állásából is elbocsátották. Újabb kötetei 1957-től jelentek meg. Mint költő a *Nyugat* úgynevezett harmadik nemzedékéhez tartozott. 1985-ben hunyt el Budapesten.

³⁰ Cs. VARGA ISTVÁN (1997) 17. p.

³¹ Idézi: Cs. VARGA ISTVÁN (1997)

polgároknak, akiket rablásra, gyilkosságra bűjtatott fel a hitleri ideológia jegyében. (...) Vallja be, elárulta a betűt, az írást, a legnagyobb emberi eszméket, a szabadságot, a testvériséget, az egyenlőséget. (...) Ne feledje el, a börtönbüntetés lassan telik. A nap besüt a börtön rácsán, és számoltatja a napokat. Gondoljon erre, és bírái előtt feleljen érte.”³²

A büntetés derékba törte *Apor* újságírói pályafutását. Szabadulását követően Egerben számkivetett, tilalmazott, majd megtúrt emberként élt: különböző alkalmi munkákból tartotta el magát. Erről így vallott: „Szabadulásom után egy jó ideig még társadalmi rab voltam, nem mehettem nyilvános helyre, nem hagyhattam el Egert, és a leveleimet felbontották. Ezért aztán úgy döntöttem, sütőtököt termeszték. Később javult a helyzetem, és bekerültem a kőműves szakmába. A kőműveskalapács állandó véresre törte a kezem, és rá kellett jönnöm, ebből nem tudok megélni. Szerencsére anyósom révén bekerültem a sütőiparba. 1956-ban megint sikerült rossz fát tennem a tűzre, hiszen rövid beszédet mondtam a hősök emlékművénél. Ezután ismét lefokoztak. Sütőipari istálló-mesternek. Ekkor kiabált rám egy egri paraszt: Nézd a nagy Kaport, hogy hányja a ganajt.”

A sütőipar után az EMÁSZ-nál lett anyagbeszerző, innen is ment nyugdíjba 1968-ban. Nyugdíjasként már nem volt tiltott: 1969-től sorra jelentek meg helytörténeti tárgyú cikkei a *Népújság* hasábjain s ugyanez a megyei lap sorozatban közölte *Feje fölött a pallos árnyéka* című regényét *Dobó István*-ról.

Igazi felfedezője az általa felfedezett egri származású költőtárs, *Kálnoky László* volt, aki 1982-ben *Adósság* című versével méltón és önjellemzően köszöntötte első mesterét, az irodalmi élet peremére szorult *Apor Elemért*.³⁴ Az 1990-es években a város is újra felfedezte *Kapor Elemért*: díszpolgárrá választották, kötetei jelentek meg. Egy interjúban így vallott erről: „Lelkem minden erejével bíztam, tudtam, hogy a jó kígyó a fejével áttör minden roszszon és sorsom jobbra fordul. Ez így is történt, bizonyos idő eltelte után újra dolgozhattam, szeretett városom pedig 1991-ben díszpolgárrá választott. Egy évre rá pedig megkaptam a Parlamentben a Magyar Köztársaság Arany Érdemkeresztjét. Tulajdonképpen kissé elgondolkodtam ezen, hiszen szerintem a nagy dolgokat véghezvivőket illeti meg ez a kitüntetés, én pedig egész életemben csak szerényen munkálkodtam.”³³

Egy fél évig még egy hetilapot is szerkesztett: 85 éves korában, 1992. július 10-től megszűnéséig, 1992 végéig a szerkesztőbizottság elnöke volt az *Egri Újság* című lapnál. Cikket nem írt a lapba.

---

³² *Igazság* 1946. június

³⁴ Cs. VARGA ISTVÁN (1997), 9–36. p.

³³ Repka Magdolna (1999)

Kapor Elemér 93 éves korában, 2000-ben hunyt el a Magyar Írószövetség legidősebb tagjaként. Munkássága helyi sajtótörténetünk jelentős fejezetét alkotja. További feladat lesz még újságírói tevékenységének részletesebb feltárása.

Kronológia

1907. március 19-én született Rimaszombatban.
- 1927-től megszüntéig, 1941-ig volt tagja az Egri Műkedvelők Körének
1933. augusztus 1-jétől az *Eger* című lap felelős szerkesztője
- 1935-ben jelent meg első verseskötete *Mindenki nagynak születik* címmel a Pallas Irodalmi és Nyomdai Rt. Kiadásában.
- 1939 nyarán a fővárosi Kovács és Faludi Filmcég hozzálátott dr. Kapor Elemér szövegkönyve alapján Eger első idegenforgalmi filmjének elkészítéséhez.
1944. október 28-ig szerkeszti az *Eger* című lapot
1944. Besorozták a XIV. egri gyalogszázadba
1945. Hadifogság Bécs mellett.
- 1968-ban ÉMÁSZ-anyagbeszerzőként ment nyugdíjba
- 1972-ben a *Népújság* sorozatban közölte *Feje fölött a pallos árnyéka* című regényét Dobó Istvánról.
1982. Kálnoky László, a híressé vált egykori költőtanítvány és jóbarát hálával ajánlotta *Adósság* című versét az akkor 75 éves Apor Elemérnek az *Élet és Irodalom* 1982. március 19-i számában. Ugyancsak az *Élet és Irodalomban* jelent meg Apor Elemér *Isten bárányai* című verse 1982-ben.
- 1988-ban, 53 évvel az első verseskötete után jelent meg a *Mindenütt téged kerestelek* című második, válogatott verskötete. Ugyancsak ez évben látott napvilágot a *Kisváros a felhők fölött* című, Eger múltjáról szóló írásainak gyűjteményes könyve.
- 1991-ben Eger város Önkormányzata díszpolgárrá választotta.
- 1992-ben *Feje fölött a pallos árnyéka* címen adta közre Dobó Istvánról szóló regényes életrajzát. Ugyanebben az évben a Parlamentben a Magyar Köztársaság Arany Érdemkeresztjével tüntették ki.
1992. július 10-től annak megszűnéséig, 1992 végéig főszerkeszti az *Egri Újság* című lapot
- 1996-ban látott napvilágot összegyűjtött verseinek kötete *Pont a semmi falán* címmel.
2000. január 8-án, szombaton éjjel hunyt el Egerben. Az egri Hatvani temetőben nyugszik.

Felhasznált irodalom

- BARNA BÉLA (2001): Eger város rövid sajtótörténete. In: *Poszt*. Kulturális, közéleti és kritikai folyóirat, II. évf. 1. sz. 37–45. p.
- BARNA BÉLA (1999): *Eger város sajtótörténete 1705–1999*. [Szakdolgozat, József Attila Tudományegyetem, Szeged]
- CS. VARGA ISTVÁN (1997): A testvérmúzsák szolgálatában – Pályaképvázlat Apor Elemérről. In: *Hevesi és Borsodi tájházában*. Miskolc, Felsőmagyarországi Kiadó, p. 9–36.
- FARKAS ANDRÁS (1988): Kapor Elemér: Kisváros a felhők fölött. In: *Hevesi Szemle*, XVI. évf. 6. sz. 90–91. p. [könyvrecenzió]
- HALMAI ISTVÁN (2000): Öregek asztaltársasága – Apor Elemér (1907-2000) In: *Poszt*, I. évf. 1. sz.
- Heves megyei sajtóbibliográfia (1838-1970)*. Eger, 1972. [Heves Megyei Könyvtár füzetek, 26.]
- KAPOR ELEMÉR (1975): Fejezet az egri amatőr színjátszás történetéből (Egri Műkedvelők Köre – Thália Színjátszó Társaság 1921-1941) In: *Archivum*. A Heves Megyei Levéltár Közleményei 4.
- KAPOR ELEMÉR (1988): *Kisváros a felhők fölött*. Eger, Dobó István Vármúzeum
- KISS PÉTER (1993): *Arcvonalok Eger művelődéstörténetéből 1944-ig*. Eger, Érseki Gyűjteményi Központ
- NAGY JÓZSEF (1978): *Eger története*. Bp. Gondolat Kiadó
- REPKA MAGDOLNA: Kilencven felett – interjú dr. Kapor Elemér költő, író, szerkesztővel. *Egri Riport*, 1999. január 29.
- SUGÁR ISTVÁN (1983) (szerk.): *Az egri gyógyvizek és fürdők*. Eger
- SZECSKÓ KÁROLY : Egy hiteles Kapor-életrajz érdekében. In: *Heves Megyei Hírlap*, 2000. február 10. 6. p.
- SZECSKÓ KÁROLY (1998): *Óriás Nándor élete és munkássága*. Eger, 38–39. p.
- SZÉPLAKI GYÖRGY: Régmúlt tavaszok mosolya – Apor Elemér összegyűjtött verseiről. In: *Heves Megyei Hírlap*, 1997. április 19.
- SZUROMI RITA: Egy dandy tündöklése a selyemgubóban (Apor Elemérről). In: *Heves Megyei Hírlap*, 2000. január 15. 6. p.